

Ірина Дробуш, к. ю. н.

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

In the article the author analyzes and summarizes the various conceptual approaches to the concept of the mechanism and structure, taking into account the experience of domestic science in the development mechanism of the state, public administration, public functions, functions of individual elements of the system of local government. The structure of the mechanism for implementing the social functions of local government largely determined the essence and meaning of the social function. The author examines the mechanism of realization of the social function of local government as a complex system category, which is a set of interrelated and interdependent political, legal, demographic, social, territorial, institutional, material-financial resources necessary for social rights, community, matching their social interests of national interests in the formation and development of civil society and social state.

Реальне та ефективне місцеве самоврядування в цілому та реалізація соціальної функції зокрема стає можливим за наявності певних правових, організаційних, матеріальних, фінансових та інших засобів, які передбачені чинним законодавством. Саме комплекс подібних засобів служить інструментом втілення в життя основних соціальних прав та соціальних інтересів жителів відповідних територій. Тому одним з пріоритетів сучасної науки муніципального права є розробка цілісної теорії механізму реалізації функцій муніципальної влади, враховуючи при цьому особливості реалізації конкретно визначених функцій місцевого самоврядування.

Розробляючи модель такого механізму, передусім потрібно виходити з правової природи місцевого самоврядування як окремого виду публічної влади та специфічного характеру основних напрямів і видів здійснення муніципальної влади в Україні, використовувати досвід інших галузей у дослідженні механізму реалізації функцій різних суб'єктів публічно – владних відносин.

Якщо звернутися до загального трактування «механізм», то його можна розуміти, по-перше, як внутрішню будову, систему чого – небудь, по-друге, як метод, спосіб, по-третє, як сукупність станів і процесів, з яких складається певне явище. В державознавстві терміном «механізм державного управління» позначають сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів, що базуються на принципах наукової

обґрунтованості, об'єктивності, цілісності, узгодженості з використанням відповідних методів правління¹.

Політологічний енциклопедичний словник містить визначення механізму здійснення функцій держави як єдиної цілісної системи, яка складається з ряду підсистем, що включає в себе усі вертикальні і горизонтальні державні зв'язки, що характеризують різні напрями і види державної діяльності (функції) державно організованого суспільства. Цю систему складають інституційні механізми, що являють собою сукупність органів, посадових осіб, організацій і інших інститутів держави, що утворюють його організаційну основу: політичну, організаційно-економічну, організаційно-соціальну, організаційно-культурну тощо².

Позитивним у дослідженні механізму реалізації соціальної функції місцевого самоврядування є досвід вітчизняної науки в розробці механізму держави, державного управління тощо. Тому **метою даної статті** є аналіз та узагальнення різноманітних концептуальних підходів щодо поняття механізму, його структури, які напрацьовані різними галузями права, є результатом багатьох наукових досліджень та їх врахування в процесі науково-теоретичної розробки поняття «механізму реалізації соціальної функції місцевого самоврядування».

Виклад основного матеріалу. Так, в сучасному державознавстві категорія «механізм держави» використовується для відображення відповідних державно-правових явищ, процесів і дій. Йдеться про свого роду «кістяк» держави, про її опорну конструкцію, без чого не можна домогтися стійкості держави й її цілеспрямованого впливу на політичні, економічні, соціальні, культурні та інші процеси. При цьому слушно зазначає академік Ю.С. Шемшученко, що державний лад як форма організації держави безпосередньо проявляється у відповідному конституційно-правовому механізмі, який опосередковується «конституцією» держави з її відповідним устроєм та організацією. А сам конституційно-правовий механізм держави, на думку видатного вченого-конституціоналіста, є системою її органів і організацій та інших інститутів, які складають організаційно – правові, організаційно-економічні та інші її організаційні основи³.

¹ Малиновський, В.Я. (2005). *Словник термінів і понять з державного управління*. Київ: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 103.

² Батанов, О.В. (2004). *Механізм держави. Політологічний енциклопедичний словник*. Київ: Генеза, 338.

³ Шемшученко, Ю.С. (2008). *Конституційне право України*. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 15, 16.

Не викликає сумніву положення про те, що всебічне і повне уявлення про функції держави неможливе без знання механізму їх здійснення, тобто елементів, суб'єктів державної діяльності. Цілком природно, що держава здійснює свої функції насамперед завдяки власному механізму – механізму держави. В.І. Червонюк розглядає механізм як матеріальну силу, за допомогою якої держава діє, досягає своїх цілей і завдань. Даний механізм уособлює матеріальну силу державної влади¹. Ряд видатних науковців, зокрема професори В.Ф. Погорілко, В.В. Копейчиков, Н.В. Черноголовкин, А.І. Денисов свого часу у механізм здійснення функцій держави включали елементи, суб'єкти державної діяльності – державні органи і організації, а також правові акти, якими керуються у своїй діяльності.

Аналогічне бачення мають й сучасні теоретики вітчизняної юридичної науки. Так, С.В. Бобровник, Н.М. Онищенко, О.В. Зайчук², М.В. Цвік, О.В. Петришин, В.Д. Ткаченко³ визначають механізм держави як систему нормативно визначених, взаємодіючих органів та організацій держави, створених для реалізації її завдань і функцій та наділених спеціальними повноваженнями у відповідній сфері діяльності. Вважають, що саме таке визначення забезпечує характеристику механізму ефективного функціонування держави та взаємодії різних структур у процесі реалізації економічних, політичних та соціально-культурних функцій держави.

Професор О.Ф. Скакун акцентує увагу на тому, що механізм держави має розглядатися не як проста сукупність складових його елементів (державних органів, організацій, установ), а як система цих елементів, функціонально сумісних, узгоджених між собою і системою в цілому, котрі перебувають у постійному відновленні з метою підтримання своєї основної функції – управління. Тобто, це взаємодіюча, динамічна і реально працююча система, за допомогою якої функціонує держава, здійснюється управління суспільством (по суті, механізм держави створюється для виконання її функцій)⁴.

В.С. Нерсисянц, розуміючи механізм як організаційну структуру державної влади, інституційну форму існування держави та здійснення її влади, виходив з бачення держави як соціального утворення. Саме вільні люди формують відповідну державу як інституційно-

¹ Червонюк, В.І. (2006). *Теорія государства и права: учебник*. Москва: ИНФРА – М, 53.

² Онищенко, Н.М., Зайчук, О.В., Бобровник, С.В. (2006). *Теорія держави і права: підручник*. Київ: Юрінком Інтер, 146.

³ Цвік, М.В., Ткаченко, В.Д., Рогачова, Л.Л. (2002). *Загальна теорія держави і права: підручник*. Харків: Право, 116.

⁴ Скакун, О.Ф. (2001). *Теорія держави і права: підручник*. Харків: Консум, 87.

владне вираження і здійснення досягнутого ними ступеню та форми свободи. Адже, держава в її людському вимірі та раціональному розумінні складається з вільних індивідів – громадян. В цьому розумінні весь державний механізм, всі державні органи та установи – це інституалізовані (організовані) групи (утворення, сукупності) громадян, які в певному правовому порядку наділяються тими чи іншими державно – владними повноваженнями та здійснюють їх¹. Схожі погляди має й В.Я. Любашиц, який вважає, що механізм держави характеризується такими особливостями: по-перше, він складається з людей, що займаються управлінням; по-друге, він є системою державних органів і установ, пов'язаних ієрархічною підпорядкованістю і правомочних здійснювати дії, що є монополією держави; по-третє, для забезпечення своїх державно – владних прерогатив він наділяється необхідними організаційними засобами, безпосередніми знаряддями примусу, що відповідають технічному рівню кожної епохи².

За такого людського виміру механізм здійснення функцій держави є своєрідним фізичним (людським) його втіленням як відносно виділений, конституційований в окремий інститут і структурно організовану сукупність людей, що виділилися на етапі формування державності у результаті суспільного поділу праці на керуючих (працівників державного апарату) і керованих (населення).

Як зазначає один з дослідників функцій сучасної держави, професор О.М. Лощикін, людський вимір проблематики функціонування механізму й апарату держави є методологічною основою, що дає можливість предметніше аналізувати нові для юридичної науки, однак надзвичайно актуальні, важливі й доволі складні питання його кадрового забезпечення, організації і проходження державної служби, бюрократії тощо³.

Вважаємо, що саме гуманістичний підхід повинен переважати й при розробці механізму реалізації соціальної функції місцевого самоврядування, оскільки соціальні функції реалізуються самими суб'єктами місцевого самоврядування та мають на меті реалізацію їх соціальних прав та інтересів.

Як бачимо, в правових дослідженнях щодо поняття та сутності механізму застосовуються різноманітні підходи. Однак, як писав

¹ Нерсесянц, В.С. (1999). *Общая теория права и государства*: учебник. Москва: Издательская группа НОРМА – ИНФРА – М, 263.

² Любашиц, В.Я. (2002). *Теория государства и права*: учебное пособие. Ростов-на-Дону: Изд. Центр «МарТ», 145.

³ Лощикін, О.М. (2013). *Функції сучасної держави: нарис юридичної теорії*: монографія. Київ: Логос, 206

свого часу Л.П. Юзьков, існують два підходи до визначення поняття «механізм» – структурно – організаційний та структурно – функціональний. За першого підходу механізм характеризується як сукупність певних складових елементів, що створюють організаційну основу певних явищ, процесів, а механізм держави – як «сукупність установ», через які здійснюється «державне керівництво суспільством». За другого підходу при визначенні механізму того чи іншого державно-правового інституту (процесу, явища) увага акцентується не тільки на організаційній основі його побудови, а й на його динаміці, реальному функціонуванні. При цьому Л.П.Юзьков віддавав перевагу структурно – функціональному підходу і визначав механізм як організацію практичного здійснення державного управління (виконавчо-розпорядчої діяльності).¹ Саме поєднання таких підходів є основою дослідження механізму реалізації тих чи інших функцій держави. Так, дослідження концептуальних проблем функціонування сучасної держави у сфері економіки дозволяє розглядати механізм реалізації економічної функції сучасної держави як комплексне системне утворення, що характеризується єдністю організаційних (інституціональних), нормативно регулятивних, бюджетно-фінансових, фіскальних, грошово-кредитних та інших способів і засобів матеріалізації економічної влади держави та політики держави в економічній сфері та інших, пов'язаних з нею, сферах суспільного життя, що зумовлює характер економічної системи суспільства, соціально орієнтований характер економіки, демократичний характер економічної політики держави, її визначеність і предметність.² Розглядаючи теоретичні основи механізму реалізації екологічної функції держави, Н.М. Нестеренко до останнього включає систему правових, організаційних, економічних, технічних та інших засобів, що застосовуються людиною, суспільством і державою, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища.³

С.Є. Коробов, досліджуючи соціальну функцію держави, зазначає, що механізм реалізації соціальної функції держави повинен

¹ Юзьков, Л.П. (1983). *Государственное управление в политической системе развитого социализма*. Киев: Вища школа, 57.

² Лоцихін, О.М. (2008). *Економічна функція сучасної держави. Теоретико-правові аспекти*: монографія. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 321.

³ Нестеренко, Н.М. (2011). *Адміністративно-правові засади реалізації екологічної функції держави*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ, 10, 11.

враховувати специфіку перехідного періоду і включати наступні елементи: державні соціальні гарантії (соціальне забезпечення); соціальну підтримку (тимчасову адресну допомогу); соціальний самозахист громадян (обов'язкове та добровільне соціальне страхування, недержавні соціальні та пенсійні фонди)¹. Натомість Т.І. Свиначенко, Г.О. Звягінцева, розглядаючи соціальну функцію держави як забезпечення соціальної політики громадян, створення умов для повного здійснення їх права на працю, життєвий достатній рівень, зняття і пом'якшення соціальних суперечностей шляхом гуманної та справедливої соціальної політики; усі заходи, спрямовані на поліпшення ефективності соціальної політики держави зводять до фінансовому механізму. Фінансовий механізм, на їх думку, є складовою господарського механізму та являє собою сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення потреб державних структур, господарюючих суб'єктів і населення².

І.В. Цибуліна, досліджуючи механізм здійснення державної політики у сфері забезпечення захисту прав дитини розрізняє правовий та організаційний механізм захисту прав дитини. Так, правовий механізм автор визначає як динамічну систему правових форм, засобів і заходів, взаємодія яких спрямована на запобігання порушень прав дитини чи на їх відновлення у випадку порушення. Організаційний механізм захисту прав дитини визначається нею як система методів, способів і прийомів формування та регулювання відносин об'єктів з внутрішнім та зовнішнім середовищем, спрямованих на запобігання порушень прав дитини чи на їх відновлення у випадку порушення³. О.В. Темченко, досліджуючи механізм реалізації соціальної функції української держави у сфері охорони дитинства розглядає структуру державно-правового механізму охорони дитинства як сукупність трьох взаємозалежних підсистем: політико-програмову, нормативну та інституціональну. Так, політико-програмну підсистему механізму охорони дитинства складають державні цільові програми. Нормативну підсистему становлять правові норми, які є частиною нової комплексної галузі українського права – ювенального права.

¹ Коробов, С.Е. (2001). *Социальная функция государства*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12. 00. 01 «Теория и история права и государства; история правовых учений». Москва, 13.

² Свиначенко, Т.І., Звягінцева, Г.О. *Механізм реалізації соціальної функції держави*. <[http://www.rusnauka.com/ 11 NPE – 2012 – Economics /16 107640.doc.htm](http://www.rusnauka.com/11 NPE – 2012 – Economics /16 107640.doc.htm)> (2014, жовтень, 15).

³ Цибуліна, І. В. (2006). *Державна політика у сфері забезпечення захисту прав дитини в Україні*: дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02. Харків, 55.

Інституціональна складова структури включає: державні органи; органи місцевого самоврядування; об'єднання громадян та інші інституції громадянського суспільства; інститут сім'ї (осіб та установ, які виступають в ролі батьків); міжнародні органи та організації, що працюють у сфері охорони дитинства та захисту прав дітей¹.

Ряд авторів, розглядаючи механізм сучасної держави, відображають і роль місцевого самоврядування в реалізації її функцій. Зокрема, О. Ю. Оболенський, досліджуючи організаційний механізм регулювання економіки, розглядає механізм держави як прийнятну єдиними, законодавчо закріпленими принципами, засновану на розподілі влади і наявності необхідних матеріальних додатків систему органів державної влади та місцевого самоврядування, яка здійснює або забезпечує здійснення завдань і функцій держави². Вважаємо, що функції держави реалізуються у сфері місцевого самоврядування, їх ефективність підтверджується рівнем життя населення відповідних територій. При цьому основний тягар щодо забезпечення населення усім необхідним, забезпечення функціонування відповідної інфраструктури лягає на плечі усіх суб'єктів місцевого самоврядування.

Г.В. Падалко, досліджуючи функції держави у сфері місцевого самоврядування, розглядає конституційно-правовий механізм реалізації функцій держави в сфері місцевого самоврядування як комплексне системне утворення, що характеризується єдністю організаційних (інституціональних), нормативно-регулятивних, матеріально-технічних, бюджетно-фінансових, ідеологічних і соціально-культурних способів і засобів матеріалізації публічної політичної державної влади і політики держави у сфері місцевого самоврядування, що обумовлює її демократичний і правовий характер, соціально-орієнтовану визначеність і предметність. У свою чергу, зазначає автор, виникнення, еволюція і сучасний "стан" функцій держави у сфері місцевого самоврядування залежить від зрілості громадянського суспільства, розмаїтості стійких груп інтересів, інтенсивності розвитку місцевого самоврядування та ринкових відносин. Чим різноманітнішими стають інтереси і потреби населення, тим більше ускладнюються і диференціюються функції держави у сфері місцевого самоврядування, більш складною повинна бути і

¹ Темченко, О.В. *Механізм реалізації соціальної функції української держави у сфері охорони дитинства*. <<http://www.stattionline.org.ua/index.php/politologiya/30-politika>> (2014, жовтень, 18).

² Оболенський, О.Ю. (2001). *Організаційний механізм регулювання економіки*: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: спец. 08.02.03. «Організація управління, планування і регулювання економіки». Донецьк, 11.

конфігурація конституційно – правового механізму здійснення її функцій у сфері місцевого самоврядування. Це дозволяє суспільству не тільки краще адаптуватися до перманентних змін потреб і умов свого існування, але і створити умови для передачі державою певних повноважень по реалізації своїх функцій різноманітним суб'єктам громадянського суспільства¹. Вищезазначене є яскравим свідченням того, що механізм є складним та системним утворенням, що органічно поєднує у собі різні складові елементи.

В процесі сучасної розробки теоретико – правової моделі механізму реалізації соціальної функції місцевого самоврядування не можливо залишити поза увагою погляди вчених радянського періоду, які досліджували механізм реалізації функцій місцевих рад, які на той час були органами державної влади та знаходилися в єдиній вертикалі виконавчої влади.

Заслуговує на увагу твердження професора О.Ф. Фрицького про те, що механізм здійснення функцій місцевих рад – це сукупність форм і методів їх роботи, правових норм, які регулюють цю діяльність. При цьому автор зазначає, що успішне здійснення функцій забезпечується як політичними, ідеологічними, організаційно – правовими, так і матеріально – фінансовими засобами. Також на механізм впливають такі фактори, як права і обов'язки суб'єкта, територіальні межі їх здійснення².

Аналогічним є й підхід видатного вченого в галузі конституційного та муніципального права, професора В.Ф. Погорілка, який абсолютно справедливо включав у поняття «механізм державної влади» суб'єкти і об'єкти, способи, засоби та умови здійснення. Відповідно до цього розрізняв організаційний механізм (організаційні основи) державної влади: органи державної влади, державні організації та інші суб'єкти, яким делеговані повноваження зі здійснення державної влади; нормативно-правовий механізм (нормативно-правові основи) державної влади; інформаційний механізм (інформаційні основи) державної влади; бюджетно-фінансовий механізм (бюджетно-фінансові основи) державної влади; територіальні основи державної влади – територіальний устрій; матеріально-технічні основи державної влади; державні програми³. Зазначені концепту-

¹ Падалко, Г.В. (2007). *Функції держави у сфері місцевого самоврядування в Україні*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право». Київ, 14.

² Фрицкий, О.Ф., Кузнецова, В.Ф. (1988). *Советское строительство*: учебное пособие. Киев: Вища школа, 47.

³ Погорілко, В.Ф. (2002). *Органи державної влади України*: монографія. Київ Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 25, 26.

альні розробки відображені в сучасних дослідженнях функцій місцевого самоврядування зокрема та теорії становлення та розвитку муніципальної влади в Україні в цілому.

Так, І.О. Дехтярьова¹ справедливо стверджує, що потенціал місцевого самоврядування реалізується завдяки відповідним механізмам – засобам, застосування яких призведе до досягнення поставлених цілей (якісні управлінські послуги, забезпечення життєдіяльності громадян, ефективна діяльність органу місцевого самоврядування тощо). Найважливішими з них є організаційний, правовий, фінансово – економічний та інформаційний. Так, перший пов'язаний з вирішенням протиріч нормативно – організаційного характеру в діяльності територіальної громади, органів самоорганізації населення та інших і включає такі важелі впливу на їх діяльність як залучення громадян до вирішення проблем функціонування територіальних утворень; застосування технологій інноваційно – інвестиційного розвитку; наукове опрацювання оптимальної структури і штатів, чіткий розподіл функцій і повноважень між окремими працівниками та структурними підрозділами органу; прозорість прийняття й реалізації управлінських рішень, кадрової політики тощо.

Правовий механізм складають правові акти (ратифіковані міжнародні, загальнодержавні й локальні), що дозволяють суб'єкту місцевого самоврядування у своїй діяльності досягати цілей щодо якісного життєзабезпечення громадян, надання їм необхідних послуг та забезпечує реалізацію природних прав і свобод людини у сфері суспільного врядування.

Фінансово-економічний механізм є системою взаємозалежних інструментів, засобів та заходів, упровадження яких пов'язане з діяльністю органів місцевого самоврядування та впливом зовнішніх чинників, що забезпечує матеріально – фінансові можливості реалізації визначених законом самоврядних повноважень, їх фінансову спроможність.

Основою інформаційного механізму є доступність різноманітних даних, порядок отримання і форми надання інформації, що стосується усіх сфер життєдіяльності територіальної громади: дані про територію, населення, комунальну власність, житловий фонд, стан навколишнього середовища тощо; про суб'єктів господарської діяльності на території ради; нормативно – правова база; листування

¹ Дехтярьова, І.О. (2005). *Домінанти державної політики розвитку місцевого самоврядування в Україні*: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 «Місьцеве самоврядування». Харків, 11,12.

з іншими органами місцевого самоврядування, державної влади, підприємствами, установами, організаціями; звернення громадян. В юридичній літературі відомі випадки, коли не визначається механізм в цілому, а акцентується увага на певних його елементах. Так, І.А. Грицяк, досліджуючи правові та організаційні проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування, звертає увагу на правовий аспект та визначає правовий механізм реалізації повноважень органів місцевого самоврядування як «комплекс заходів юридичного характеру, до складу якого входять нормативні, процесуальні та охоронні засоби, що за певних умов вживаються суб'єктами реалізації у тісному поєднанні з не правовими заходами при вирішенні питань місцевого життя»¹.

На думку А. А. Уварова², в широкому розумінні механізм реалізації функцій місцевого самоврядування включає в себе як елементи, які мають певні публічно-владні повноваження, необхідні для реалізації функцій місцевого самоврядування, так і елементи, які є безпосередніми виробниками товарів і послуг, пов'язаних зі змістом самих цих функцій. Виходячи з функціональної значущості, механізм реалізації функцій місцевого самоврядування складають такі елементи: 1. правотворчі органи місцевого самоврядування, саме населення муніципального утворення, уповноважене приймати рішення нормативно-правового характеру; 2. правозастосовні органи та посадові особи місцевого самоврядування; 3. муніципальні органи та організації, що забезпечують організаційно-технічні умови функціонування муніципальних структур влади, муніципальних установ та підприємств; 4. матеріально-фінансова основа діяльності місцевого самоврядування; 5. муніципальні установи та підприємства, які надають відповідні послуги населенню.

Є.П.Бабенков розглядає механізм здійснення місцевого самоврядування як комплексну системну категорію, що відображає сукупність організаційних, матеріальних, фінансових та інших засобів, об'єднаних загальною метою реалізації інтересів окремої людини, територіальної громади та узгодження їх з загальнодержавними. Серед елементів організаційної складової механізму функціонування системи місцевого самоврядування він пропонує виділяти

¹ Грицяк, І.А. (1993). *Правові та організаційні проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право». Київ, 10.

² Уваров, А.А. (2006). *Механизм реализации функций местного самоуправления. Централизм, демократия, децентрализация в современном государстве: конституционно-правовые вопросы*: материалы Международной. науч. конф., 7–9 апр. Москва: ТК Велби, 321.

структуру, цілі, повноваження, принципи діяльності, форми та методи діяльності, кадрове забезпечення¹.

І.Б. Ковтун розглядає механізм реалізації повноважень органів місцевого самоврядування регіонального рівня як сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених організаційних, правових, матеріально – фінансових, політичних та інформаційних засобів, за допомогою яких відбувається вплив районних та обласних рад на ті суспільні відносини, що знаходяться в межах повноважень цих органів. Усі зазначені засоби цього механізму виступають як тісно взаємопов'язані, часто переплітаючі впливи на фактори управління і реалізації повноважень органів місцевого самоврядування. При цьому автор визначає організаційну складову механізму реалізації повноважень органів місцевого самоврядування як сукупність різних за своєю природою заходів, що мають створити належні умови для ефективної діяльності органів місцевого самоврядування на регіональному рівні як управлінської системи, що діє в умовах, коли змінюються потреби суспільства та існує нестабільність зовнішнього середовища. Автор виокремлює правові, матеріально-фінансові, політичні та інформаційні засоби механізму реалізації повноважень органів місцевого самоврядування на регіональному рівні.²

Висновки. Отже, структура механізму реалізації функцій місцевого самоврядування значною мірою детермінована сутністю та змістом функцій, які воно здійснює. У зв'язку з цим, саме сутність та зміст функцій місцевого самоврядування детермінують конкретну конфігурацію механізму їх реалізації, елементний склад та принципи взаємодії між цими елементами.

Таким чином, механізм реалізації соціальної функції місцевого самоврядування є комплексною системною категорією, яка є сукупністю взаємопов'язаних та взаємообумовлених політико-правових, демографічних, соціальних, територіальних, організаційних, матеріально-фінансових ресурсів, необхідних для реалізації соціальних прав людини, територіальних громад, узгодження їх соціальних інтересів з інтересами загальнодержавними в умовах формування та розвитку громадянського суспільства та соціальної державності.

¹ Бабенков, Є.П. (2005). *Організаційно-економічний механізм розвитку місцевого самоврядування*: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 «Місьцеве самоврядування». Харків, 6.

² Ковтун, І.Б. (2011). Процес та механізм реалізації повноважень органів місцевого самоврядування регіонального рівня. *Університетські наукові записки*, 1 (37), 393, 394.